

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje. **Vse inserate zunaj Kranjskega sprejemata le Haasenstein & Vogler na Dunaji (Wien, I., Wallfischgasse Nr 10).**

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil. 5.

Št. 24.

V Ljubljani, 31. decembra 1888.

Leto V.

Obseg: Prošnja do naših p. n. čitateljev. — Potegnimo se za svoj stan. — Trnova ograja. — Golozek v nžjem in širjem pomenu. — Razne reči. — Vprašanje in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Prošnja do naših p. n. čitateljev.

Današnji Kmetovalčevi številki je priložena dopisnica. Prosimo pa vse naše p. n. čitatelje, naj blagovolijo zapisati na to dopisnico ime, stan, dom in pošto enega ali več takih gospodarjev, ki še niso udje naše kmetijske družbe ali pa naročniki „Kmetovalčevi“, pa morda utegnejo postati, ako jim pošljemo eno številko na ogled. Na dopisnico je prilepiti poštno marko za 2 kr., katero na zahtevanje radi povrnemo. Sicer pa gg. čitatelje posebno opozarjamo na nastopni članek: **Potegnimo se za svoj stan.**

Potegnimo se za svoj stan.

Nihče ne more tajiti, da se ne godi dandanes pridelujočim in izdelujočim stanovom precej slabo; od vseh strani čujejo se opravičene in neopravičene pritožbe o slabih časih. Nočemo preiskovati vzrokov tem slabim časom, a le to pravimo, da so vzroki dvojni: Vzroki, katere so nanesele razmere, in vzroki, katere je vsak stan sam posebe zakrivil. Ako hočemo odstraniti slabe nasledke napačnega ravnanja, moramo najprvo to odstraniti, ker to je bilo vzrok tem nasledkom. Kaj pa je vzrok slabim časom, katerega smo sami zakrivali, ali katero je bilo tisto ravnanje, ki je nekoliko zakrivilo naše slabo stanje? Izprašajmo vest, obudimo kës sedaj, ko je zopet leta konec, in stopimo s trdno voljo, da se hočemo popeljati, v novo leto! Kakor ni vzveličanja brez kesa

svojih grehov, tako tudi ni pota do blagostanja brez spoznanja nepravilnega ravnanja, ki je glavna ovira zboljšanju našega gospodarstva.

Ko pišemo ta članek, pred očmi sta nam zlasti dva stanova: gospodarski ali kmetijski stan, katerega zastopa naš list, in pa obrtni stan. Ne bode napačno, ako primerjamo nekoliko obrtni stan z gospodarskim. Tudi obrtni stan je zadnja leta močno propal, a se zopet začel krepko razvijati. Obrtna prostost našla je obrtnika nepripravljenega, in predno se je zavedel, bil je že izgubljen. Sedaj se pa zopet zaveda ter spoznava, da bode le tedaj uspešno deloval, ako bode deloval z združenimi močmi, ako se bode učil svoji stroki in zopet le učil. Tist obrtnik, ki ne napreduje s časom, gotovo je izgubljen. Vse to pa velja do pičice tudi kmetovalcu: Kar je bila obrtniku obrtna prostost, to je kmetovalcu izprememba časovnih razmer, to je tistih razmer, katere so nasledek železnic, parobrodov, telegrafov, gospodarskega razcvita Amerike i. t. d. S temi vzroki kmetovalec ni računil, zato je pa tudi tako globoko pal. Ako se torej kmetovalec hoče vzpeti do večega blagostanja, urediti mora svoje gospodarstvo glede na sedanje razmere, t. j. učiti se mora, da bode vse to vzmagoval, in da bode izvrševal vse tisto, česar sam ne more, deluje naj v družbi z vsemi drugimi kmetovalci. Kaj hočemo s tem reči? Nič drugega nego to, da bode kmetovalec le tedaj krenil na pot, ki ga pripelje do večega blagostanja, ako se bode pridno učil naprednega gospodarstva ter iskal v kmetijskih društvih tiste moči, ki more premagati mnogo zaprek uspešnemu gospodarstvu. Kje pa dobi kmetovalec pouka za svoj stan? V kmetijskih šolah. Tudi takih šol imamo Slovenci, a kako slabo so obiskovane! Glejte, kmetovalci, koliko bolje razumejo slovenski obrtniki svoj poklic! V Ljubljani so še le letos odprli obrtno šolo, in

uže se je oglasilo toliko učencev, da niti niso vseh vzpeli; slovenske kmetijske šole imamo pa uže več nego 20 let, a vendar jim primanjkuje vedno učencev. Seveda ne morejo vsi kmetovalci v šole, zato so pa drugi pripomočki, da se poučujejo. Menimo pa najbolj gospodarske liste. Kako neprimerno malo še bero naši kmetovalci gospodarske liste! Omenili smo, da tudi v združenju je velika moč, ki more stan povzdigniti, a le poglejmo, kako malo se to pri nas spoznava. Veliko manj ljudnata koroška dežela ima kmetijsko družbo, ki šteje skoraj 3000 udov, naša družba jih pa šteje le do tisoč. Spoznavajmo se torej, skesajmo se konec leta in stopimo s trdno voljo, da se poboljšamo, v novo leto. Pošiljajte gospodarji svoje sinove v kmetijske šole, naročavajte si gospodarske časnike, pristopite vsi h kmetijski družbi in delujte krepko po kmetijskih podružnicah, ker to bode vaša korist in gotovo v kratkem prevrat na bolje in slednjič vir vsemu vašemu blagostanju.

Nadejemo se, da bodo naši kmetovalci v tem smislu prihodnje leto delovali, in prepričani smo, da nam ostanejo vsi dosedanji naročniki zvesti *) ter da nam še mnogo novih pridobodo, tako da bomo lahko rekli: Slovenski narod je kmetijski narod, zato ima slovenski kmetijski list največ naročnikov. Pa tudi c. kr. kmetijska družba kranjska naj leta 1889. dobi toliko udov, da se bode lahko merila glede števila udov s svojima koroškima in štajarskima sestrama. Kmetijska družba kranjska naj bode pravi zastop vsem kranjskim kmetovalcem, ona naj postane toliko močna, da ne bode njenih zahtev vsled obilice udov nihče mogel prezirati.

Trnova ograja.

Živih mej imamo več vrst, najboljša je pa trnova. Trnova ograja naredi se najbolje iz belega trna, ki ga po nekaterih krajih imenujejo tudi glog. Druge vrste trnje ni za nič. Ugovor, da se v belem trnji radi zarejajo mrčesi, ne velja, ker se na vsaki živi rastlini zarejajo mrčesi, ker se na vsaki živi rastlini zareja mnogo mrčesov, ako jih ne pokončujemo pridno.

Najprvo treba pripraviti glogovih sadik. Po gozdu in po pašnikih jih ne kaže nabirati, ker ni dobili lepih in enako starih. Bolje jih je v kaki drevesnici kupiti **) ali pa doma vzgojiti. Primernih sadik si vzgojimo v dveh letih.

Trnova ograja zasaja se tako le: Prostor, na katerega pride živa meja, prekoplje se na jesen dobrih 50 $\%$ globoko in en meter na široko. Prekopava naj se tako, da se zemlja popolnoma obrne, t. j. da pride zgornja živa ali močna plast spodaj, spodnja mrtva ali pusta pa na vrh. Zasajati se prične spomladi, dokler sadike niso še muzevne. V ta namen se izkoplje na prekopenem prostoru 30 $\%$ globok in 60 $\%$ širok jarek. V ta jarek se sadijo trnove sadike toliko na gosto, da jih pride preko 6 na meter daljave. Sadikam se prirežejo korenine in vrhovi, da so potem kakih 35 $\%$ dolge. Vsajene rastline se zaspo tako visoko, da gleda kakih 5 $\%$ debelca iz zemlje. Sploh se je pri saditvi držati

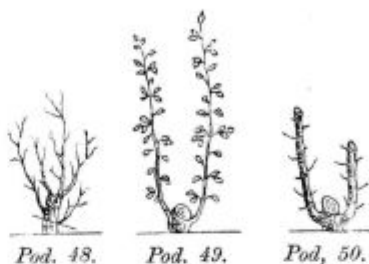
*) Vse naročnike prosimo, da kmalu ponove svojo naročnino za l. 1889.

**) Klenert & Geiger v Gradci prodajata 1000 glogolovih dvoletnih sadik prve vrste po 15 gld., druge vrste pa 10 gld. Tudi v c. kr. osrednji gozdarski drevesnici v Ljubljani se dobivajo take sadike, a ne vsako leto.

pravil, katera podajem pri zasaditvi drevesnice. Sadi naj se pa lepo v vrsto po napeti vrvi, in rabijo naj se vedno le enako debele sadike. Novo zasajenim rastlinam prilije se toliko vode, da se je vsa prst dobro napije.

Prvo leto se meja po potrebi pleve in nekaterokrat okoplje. Ob suši ji je pa treba prilivati.

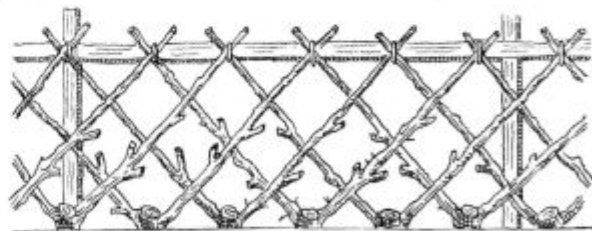
Drugo leto spomladi porežejo se trnove rastline do 5 $\%$ nad zemljo ter ob enem odstranijo vse mladike. Podoba 48. kaže rastlino, kakeršna je spomladi drugega leta, poprečna črta pa, kje je rastlino spomladi odrezati.

Rana naj se gladko poreže z nožem. Ako se katera rastlina ni prejela, zasadi se na njeno mesto druga. Po leti, to je med prvo in drugo muzgo (okolo kresa) pregled vse rastline ter jim poreži vse poganjke razen dveh najlepših (glej podobo 49.). Če je na kakem deblu samo en poganjek, odreži še tega do dveh ali treh očes, katera bodo potem pognala gotovo po dve mladiki. Tudi v drugem letu se meja okoplje in opleve.

V tretjem letu spomladi (predno je trnje muzevno) prireži prejšnje leto vzrasli mladiki. Močnejše mladike naj bodo daljše, slabejše pa krajše (glej podobo 50.). Uže sedaj je dobro privezovati mladike k stoječim kolom, da rastejo tako, kakor želimo. Okopavati in pleti treba, kakor prejšnja leta.

V četrtem letu spomladi prirežejo se z ostrim nožem vse stranske nepotrebne mladike tako, da obdržé še po 2 do 4 popke. Potem se zabijejo v zemljo poldrugi meter visoki količi po 1 meter narazen, in k tem se pritrde po $\frac{1}{3}$ metra od tal ravne late. Ob to ograjo vzplete se trnje. Pleteta pa dva delavca. Eden poklada mladike navzkriž, drugi pa jih privezuje k latam. Mladike ne smejo biti pretrdo privezane, da se vez ne zajeda vanje. Tako se opleta vsako leto, dokler ni meja dosti visoka. Podoba 51. kaže, kakšen je povezan plot spomladi četrtega leta. Drugače se obdeluje meja kakor prejšnja leta.

Podoba 51.

V petem letu plete se meja naprej, kakor v četrtem letu, in tudi obdeluje kakor prejšnje leto. Če kaže plot slabo rast, natrese se na jesen k rastlinam gnoja, ki se podkoplje spomladi. Gnoj pa ne sme priti preblizu korenin.

V šestem letu vzraste meji toliko stranskih mladik, da jih ni moči več z nožem porezati, zato naj se postržejo s primernimi škarjami, in sicer toliko, da je meja, na vsako stran od srede ograje merjena, kakih 5 do 8 $\%$ široka. Plete se v tem letu po potrebi naprej, ali pa tudi ne, če je meja uže dovolj visoka.

Kadar je meja primerno visoka, striže se po dvakrat na leto. Prvikrat, predno ozeleni, drugikrat, kadar

se ustavi muzga, t. j. okolo kresa. Meja se prirezava ali s posebnimi škarjami ali pa se seče s samo ostrino kake ostre kose, ki se drži v roki, kakor sablja. Tudi je v ta namen dobro orodje kaka ostra sablja ali kakov meč. Sploh naj se pa meja lepo ravna in toliko prirezava, da je kakih 10 do 16 % široka, ker le taka postane lepa in silno gosta.

Trnova meja se dá zelo olupšati, če se po sredi nje po kaka dva metra narazen cepi požlahtnjeni glog, na pr. vijolično cvetoči, ki se vzgojuje za majhno drevesce.

Golosek v ožem in širjem pomenu.

1. Ako v svojem gozdnem deleži posekaš vse drevje, katero se v njem nahaja, tako da postanejo tla gola, je golosek v ožem pomenu. Taki goloseki so strogo prepovedani in se kaznujejo od 20 do 200 gld.

Neki možak, kateri hoče v novejšem času veliko politično ulogo igrati, rekel mi je v pogovoru o goloseku: „jaz sem v svojem gozdu zaznamoval vsa drevesa do 5 palcev in jih bom posekal“. Na odgovor, da bode kaznovan, ker tako dejanje je nezakonito, veli oholo: „Preneumno, da bi mene kaznovali, ker jaz sem uže toli pameten, da bom les za toliko više prodal, kolikor bo znesla kazen“. Mož se je kasneje o pameti in neumnosti temeljito poučil, in menim, da ima danes drugo prepričanje o goloseku in gozdni postavi.

Enakih žalostnih slučajev iz vrste srednje omikanih mož bi še lahko več naštel, pa dopis bil bi preobširen, zato rajši pogledjmo, kaj je golosek v širjem pomenu.

2. Če se nahaja tvoj gozdni delež na rebri kake gore, in posekaš vse drevje, katero ti donaša nekaj dobička, pa pustiš zarod in meniš, da si modro gospodaril, motiš se jako.

Politični gozdar zapazi sekanje in te ovadi dotični oblasti, ki te kazni. Čudiš se in vprašuješ, čemu si kaznovan, saj si ves zarod pustil.

Odgovorilo se ti bode, da je res še zarod v gozdu, ali posekal si vse drevje, katero je raslo v tvojem gozdnem delu, torej ne dobiš 50—100 let nobenega dobička več iz gozda, uničil si naloženi gozdni kapital, in zato te je zadela pravična kazen.

3. Če imaš gozdni delež blizu Krasa in posekaš samo zrelo drevje, pustiš pa le šibke hoje ali bukve, nastanejo majhene goljave, koder ni zaroda, in meniš, kaj bo to, zaraslo se bo uže zopet samo.

Kmalu te pokliče politična oblast, ki ti pove, kaj si naredil, ter te obsodi v globo najmanje 20 gld.

Ugovarjaš, da nisi do golega sekal, ampak da si pustil male hoje in bukve, le majheni prostori da so goli.

Odgovorilo se ti bode, da govoriš resnico, a da je tvoj gozdni delež burji ali drugim vetrovom izpostavljen, torej bodo ostalo drevje vrgli vetrovi, mladi zarod pa bode zaradi pomanjkanja sence poginil in se tako ves gozdni del polagoma opustošil.

4. Če imaš svoj gozdni delež v strmi legi nad cesto, njivo, travnikom itd. in posekaš samo debelo drevje, vender pa so nastali mali presledki (lunke), poklican boš zopet na odgovor.

Če zahtevaš komisijo, naj se na lici mesta prepriča, da gozdni delež ni do golega posekan, odgovorilo se ti bode: Ne trdimo, da je gozdni del do golega posekan, vender sam priznavaš, da so nastali presledki, in znano ti je, da vetrovi pogostoma rujejo drevje, na dalje ne tajiš, da prihajajo plazovi, ki so uže večkrat promet na cesti

ustavili i. t. d. Komisije ni potem potreba, in kaznijo te, kakor bi bil gozdni del v golo posekal.

Če sekaš v bukovem gozdnem deleži, v katerem se nahajajo bukve srednje starosti, družega krepkega zaroda pa ni veliko, najlepšo bukovino in jo prodajaš, kaznovan bodeš zopet zelo.

Izgovori, da je bilo drevje od snega polomljeno, so ničevi, ker se vidi, da je v gozdu ostalo samo pokvarjeno drevje, torej je očitno, da samo lepšega drevja sneg ne polomi.

Na Notranjskem so v novejšem času pričeli po bukovih gozdih najlepše, 20 do 25 let stare bukvice za tako zvane „kolce“ sekati in jih lesnim trgovcem po 15 do 17 kr. kos prodajati. Iz ene bukve se napravi eden kolec.

Za 17 kr. prodaš danes bukvice, katera bi bila čez 25 let 6 gld. vredna!

Videl sem za kolce posekane gozde in bil prepričan, da tako gospodarstvo je, ako bi se ne bilo o pravem času zaprečilo, poguba bukovim gozdom. Iz gozda, iz katerega se jemlje najlepše drevje, pokvarjeno pa pušča, postane pašnik in iz pašnika Kras.

Mesto „kolcev“ naj bi kmetovalci rajši sekali pokvarjeno bukovino in napravljali drva za kurjavo. Meter bukovih drv se plačuje po 2 gld. 80 kr., seženj pa po 8 gld., pa jih še težko dobiš, ker se izvozi vse v Trst. Le pogledj po notranjskih železniških kolodvorih, koliko drv je ondi nakopičenih, prebivalci doma pa plešejo, da si ugrejejo otrpele ude!

6. Ako tvoj gozd meji na sosedove gozde, in ti ga tako posekaš, da pri sosedovih ne pustiš tako imenovane vetrnega plašča, to se pravi, na 30 metrov širjave ne pustiš ob obeh straneh toliko dreves po dolžini, da je sosedov gozd proti vetrovom zavarovan, tedaj kaznovan boš.

No, pri nas so uže veči posestniki, katerih gozdni deleži so po 30 metrov široki, največ je takih, katerih gozdni deli imajo 5—10 metrov širjave.

Da se po ozkih gozdnih deležih vetrni plašč ne more pustiti, je umevno, zategadelj se pa gozdi ne smejo na golo sekati, kajti, če poseka moj sosed svoj delež na golo ali le zelo izseka, prisilili bodo tudi mene vetrovi, da posekam svoj gozdni delež na ravno ta način, in tako gre dalje, in hipoma postane cela gora gola. Zato, ker je posekal sosed, moral sem tudi jaz, drugače bi mi bili vetrovi polomili drevje. Čujejo se uže kmetski glasovi, kako koristno je pogozdovanje Krasa, a kaj koristi, če se tukaj z velikim naporom, obilnimi denarnimi stroški in drugimi manjšimi sitnostimi Kras pogozduje, tam pa uže rastoči gozdi kvarijo in polagoma izpreminjajo v Kras.

Nihče naj se torej ne čudi, če ga bo postava osorno zadela, ko bo razširjal Kras, kajti blizu 12.000 orali sveta je samo v postojnskem političnem okraju, kateri se sme v pravem pomenu besede imenovati Kras. Koliko truda, denarnih žrtev in drugih sitnosti bo treba še prebiti, predno se bo ogromni svet pogozdil, zato je čisto opravičeno, da se goloseki z vsemi postavnimi sredstvi zaprečujejo.

Napisali smo te vrstice zaradi tega, ker nam je znano, da so v navedenih slučajih občine ali posamezni posestniki zahtevali komisije, napravljali drage rekurze, pa brez uspeha.

Kdor se hoče v prihodnje ogniti potov in stroškov, naj z gozdom previdno gospodari sebi in svojim naslednikom ter tudi občni blaginji v korist. F. P.

Razne reči.

— **Kako gips rabiti po hlevih.** Da je surov zmljet gips po hlevih jako koristen, znano je že davno umnim gospodarjem, ali o tem so si bile misli navzkriž, ali je bolje gips mešati z gnojem na gnojišči, ali pa vsak dan nekoliko gipsa potresti na gnoj v hlevu. Gotove izkušnje učijo, da je bolje potresati gips po gnoji v hlevu in sicer iz dveh vzrokov: prvič zato, ker se iz gnoja hlapeči amonijak po gipsovem žveplu izpremeni v žveplenokisli amonijak, ki ni izhlapljiv in zato ostane v gnoji kot najredilnejša snov rastlinam, — drugič pa zato, ker se zrak v hlevu veliko čistejši ohrani na zdravje živini. Zato svetujemo gospodarjem, naj imajo zmerom nekoliko surovega zmljetega gipsa za vsakdanjo rabo po hlevih pripravljenega. 1 funt za eno govedo ali enega konja ali pa za 10 ovac zadostuje. Pa tudi koristno je, če se gips potrese po gnoji, ki je bil ravnokar iz hleva na gnojišče pripeljan.

— **Kako dolgo ostanejo semena naših domačih žit, detelj itd. kaljiva?** Da semena ne ostanejo večno kaljiva, to ve vsak gospodar. Ali mnogo jih je, ki ne vedo, koliko časa so semena naših navadnih pridelkov kaljiva in za setev pripravna. Zato mislimo mnogim kmetovalcem ustreči, če odgovorimo na gori stavljeno vprašanje, ker se včasih primeri, da gospodar dobi kako staro seme, pa ne ve, ali bi ga mogel sejati ali ne.

Kaljiva je koruza 4 leta, pšenica 3—4, rž 3—4, ajda 2—3, ječmen 2—3, oves 2—3, proso 2, turška detelja (esparseta), 3—5 let, nemška detelja (lucerna) 3 leta, navadna rdeča detelja 2 leti, lan 8 let, konoplja 4, ogrščica 3 leta, fižol 5 let, grah 5, grašica 3 leta, leča 2 leti, repa in ohrovt 5—6, korenje 4, kumin (kimelj) 2—3, mak 2—3, pesa 4—6 let.

— **Kako po hišah ali cerkvah mokre stene odpraviti.** Vzame naj se 16 funtov katrana (Steinkohlentheer), 2 funta asfalta in 1 funt bele smole. Asfalt in smola se skupaj raztopita na žarjavi, katran se skuha v drugi posodi, potem se pa asfalt, smola in katran pomešajo skupaj. Predno se s to zmesjo namaže mokra stena, mora se mokro zidovje noter do kamenja ali popeke ostrgati, pa tudi še za štirjaški čevljev okoli in okoli več. Potem se ona zmes vrela namaže na steno. Kadar se je stena posušila, omeče se zopet na novo z navadno malto. Izkazalo se je to sredstvo celo po takih cerkvah, koder so bile stene vsled mokrote uže vse zelene. — Še druga zmes se je večkrat prav dobro obnesla pri mokrih stenah, namreč ta le: 1½ funta smole, 1 funt loja in pa 1 liter lanenega olja se raztopi, skupaj smeša in vroče na zid namaže. Če treba, stori se to dvakrat. Izkušnje kažejo, da postanejo potem stene suhe, in plesnivec da izgine po njih.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 132. Blagovolite odgovoriti v „Kmetovalci“, ali je bolje pokladati živini rezano ali nerezano mrvo? (G. Z. v N. s.)

Odgovor: O tem je različno mnenje, sploh pa veljajo ta le načela:

1. Nerezana klaja se priporoča zaradi tega, ker se z njo prihrani precej krme, krave pa vender ne dajejo nič manj mleka in tudi mesa ne izgublajo.

2. Prihrani se pa krme zato, ker živina mora klajo bolj zvečiti. Ker se po tem takem klaja bolj s slinami pomeša, zato se iz nje izvleče vsa redilna tvarina. (Po izreku nekega veljavnega živinskega zdravnika gre, če se živini poklada samo rezanica, nje veliko kar naravnost v 2. želodec (avbico), torej se ne prežvekuje in le malo prekuha v redilne

soke; če se pa le samo nerezana mrva poklada živini, ne primeri se vse to.)

2. Da živina, katera ni vajena dolge (nerezane) klaje, iz prva takovšne ne žve rada, razumeti je lahko iz tega, da je primorana nerezano klajo dalj časa žvečiti: če je živina že starejša, seveda izgubi potem mleka in mesa. Zato je treba že mlade krave privaditi nerezani klaji.

4. Da živina, katera dobiva nerezano klajo, ni tako vampasta, kakor ona, kateri se poklada rezanica, izvira iz tega, ker so izrezana klajna stebila, katera bolj polnijo želodec in ga raztezajo.

5. Da živina ob neizrezani klaji več pije nego ob rezani, izvira pa iz tega, ker potrebuje več slin ob nerezani klaji.

6. Da se pa živina ker nerezani klaji sploh bolje počuti, to izhaja iz tega, da s tako klajo dobiva bolj naravno krmo.

Vprašanje 133. Pri nas imajo razna znamenja, iz katerih ukrepajo, ali je krava breja ali ne. Rad bi vedel kako zanesljivo znamenje, na katerem je spoznati brejost? Odgovorite mi na to vprašanje v „Kmetovalci“, ker bode odgovor gotovo tudi druge živali. (J. H. na B.)

Odgovor: Večidel mislijo, da je krava breja, če se potem, kadar je bila pri biku, ne poja več; pa to ni vselej gotovo, še manj pa, če je gospodar kravo kupil, in se mu to le pripoveduje. Gotove izkušnje uče, da se brejost kravi v prvih 4 mesecih ne more gotovo spoznati; šele, ko je breja čez polovico časa, prihaja ji vamp večji, zlasti ob straneh pod lakotnicami, in ostane tudi takrat tak, kadar je krava lačna.

Kadar se pa tele v trebuhu oživi, spoznal boš brejost tako le za gotovo: kadar kravo napajaš, stopi na desno stran njeno in položi dlan blizu vimena, pa boš videl in čutil na trebuhu nekako premikanje, ker mrzla voda prestraši telička, da se zgane. — Trdijo tudi živinorejci, da se brejost pozna na mleku, in to takole: kadar molžeš kravo zjutraj, kani nekoliko kapljic mleka precej izpod krave v kozarec hladne vode, in pazi, kaj se z mlekom godi. Če se mleko po vodi razpusti, je znamenje, da krava ni breja, — ako se pa v kapljicah bolj gosto na dno vode spušča, je to znamenje brejosti.

Vprašanje 134. Katero obširno nemško knjigo o sadjarstvu mi priporočate?

Odgovor: Prez pomisleka Vam priporočamo knjigo: „Handbuch der Obstkultur. Aus der Praxis für die Praxis, bearbeitet von Nicolaus Gaucher“. Knjiga izhaja prav sedaj v zvezkih po 63 kr. eden. Vseh zvezkov bode 19. Gaucher je Francoz, ki dobro razume sadjarstvo ter v svoji knjigi brez usmiljenja šiba nazore, kateri se po nemških knjigah vsled prepisovanja od knjige do knjige širijo.

Vprašanje 135. Uže od več strani sem slišal željo, naj bi kedo pri uredništvu vprašal: Ali je mogoče dati „Kmetovalcu“ tako obliko, kakeršna je „Vrtnarjeva“, ker vezan „Kmetovalec“ bi bil dosti bolj ročen? To bi bilo zelo želeto, ker prinaša „Kmetovalec“ res jako zanimive in poučne sestavke, ki ki bili potem s prilogo vred vezani. (M. Š. na Štajarskem.)

Odgovor: Želja urednikova je, kolikor mogoče vsem ustrezati. Tudi Vam bi rad ustregel, a zopet jih je velika večina, ki želijo „Kmetovaleca“ v sedanji velikosti, „Vrtnarja“ pa večega. Iz tehniških obzirov, zaradi podob, anons i. t. d. mora „Kmetovalec“ ostati sedanja oblika. Potruditi se pa hoče uredništvo, da bode list od letnika do letnika boljši, in to toliko, kolikor več naročnikov bode dobival. Kmetijska družba nima in neče od lista nobenega dobička, ampak kolikor več bode imela dohodkov, toliko bode list zboljšavala.

Gospodarske novice.

* **Gospod Aleksander Dreo**, znani veliki trgovec v Ljubljani, predsednik kranjske hranilnice in eden naših naj-

starejših udov (izvoljen za uda c. kr. kmetijske družbe kranjske dne 24. januarija 1849. l.) umrl je 23. t. m. v Ljubljani. — Dne 24. t. m. umrl je pa v Hrašah pri Postojini gospod **Peter Kraigher**, posestnik in trgovec ter tudi ud naše družbe. — Naj počivata v miru!

* **Za člane pregledne komisije o licencevanji žrebcev** imenovala je c. kr. deželna vlada na predlog c. kr. kmetijske družbe kranjske za tri leta gg. Jos. Fr. Seuniga, podpredsednika kmetijske družbe, in Ivana Wagnerja, c. k. deželnega živinozdravnika.

* **Licencevanje plemenskih žrebcev** za l. 1889. bode nastopne dni: 14. januarija v Radovljici, 15. januarija v Kranji, 17. januarija v Krškem in 19. januarija v Ljubljani. Licencevanje bode imenovane dni vselej ob 10. uri dopoldne. V Ljubljani bode licencevanje v živinski bolnici na Poljanah.

* **Novo podružnico** c. kr. kmetijske družbe kranjske osnovali so 27. t. m. v Kostanjevici. Na osnovalnem shodu izvoljen je bil za predsednika gospod Damijan Pavlič, župnik v Kostanjevici, za odbornike pa gg. Fran Brulec, župnik v Dolini, Janez Kerin, posestnik v Sv. Križu, Lavoslav Abram, nadučitelj v Kostanjevici, Ignacij Bučar, posestnik v Brezovici, Ivan Saje, nadučitelj v Šent Jarneji, Ivan Globočnik, grajšček na Dobravi. — Želimo podružnici mnogo uspeha!

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 23. decembra 1888.

Posvetovanje je vodil družbeni podpredsednik gosp. Jos. Fr. Seunig, navzoči so pa bili odborniki gg.: Goll, Lazarini, Murnik, Povše, Robič, Šiška, Witschl in dr. pl. Wurzbach ter tajnik G. Pire.

Tajnik poroča, da se je ustanovila podružnica za ljubljansko okolico, in sicer za on del, kateri zavzema občine po barji; predsednik ji je gosp. M. Peruzzi.

Glavni odbor naroči tajniku, da ga zastopa pri ustanovnem zboru kostanjeviške podružnice.

Glavni odbor ukrene potruditi se, da se ustanovi podružnica v Žuzemberku.

Gospoda profesorja Ivana Franketa nasvete o reji rakov na Kranjskem ukrene glavni odbor pretresati v prihodnji seji svoji.

Pismo gospoda župnika Mesarja vzame glavni odbor z velikim veseljem na znanje in se mu iskreno zahvali za spominek na petindvajsetletnico njegovega župnikovanja.

Podružnici v Bledu ukrene glavni odbor plačati polovico kupnine za en trijer.

Tajnik predlaga, kako c. kr. deželni vladi svetovati, da se zapreči sleparska kupčija z gospodarskimi stroji. Predlogi se vzprejemo.

Na vabilo kmetijske družbe dunajske ukrene glavni odbor s prošnjo prositi, da se odpravi goljufiva kupčija z žitom, kakersna je v navadi po nekaterih krogih na žitni borzi dunajski.

Na poziv c. kr. deželne vlade predlaga odbor za prihodnjo triletno dobo v komisijo za licencevanje žrebcev gg. Seuniga in deželnega živinozdravnika Wagnerja ter za namestnika njima gg. barona Lazarinija in Lenarčiča.

C. kr. deželni šolski svet poroča, da je državno subvencijo za šolske vrte razdelil tako, kakor je predlagal glavni odbor. (V poročilo v „Kmetovalci“ o tej reči v zapisniku zadnje odborove seje se je vrnila pomota, namesto Dobrova mora namreč stati Dobropolje. Opomba uredništva.)

Glavni odbor vzame na znanje poročilo c. kr. deželne vlade o dnevnih licencevanja žrebcev v l. 1889. in ukrene te dneve objaviti v „Kmetovalci“.

Za nove ude se vzprejemo v družbo nastopni gg.:

Povše Ivan, posestnik in usnjar v Mokronogu; Jerše Alojzij, nadučitelj v Trebnjem; Rozman Fran, posestnik in gostilničar v Trebnjem; Lakner Janez, posestnik v Gor. Mozlji št. 34; Kerin Janez, izprašan vinar in sadjar pri Sv. Križu pri Kostanjevici; Jereb Matevž, župnik v Šent Janžu; Jerše Alojzij, župnik na Dobrovi; Zagorjan Ivan, župnik v Radečah; Potepan Josip, posestnik in župan v Dol. Zemonu; Tomšič Štefan, nadučitelj v Vipavi; Koželj Miha, župnik v Podkrajci; Cunder Ignacij, posestnik in gostilničar v Mali vasi ob Savi; Novak Matevž, posestnik v Srnjaku pri Ledini; Vehar Janez, posestnik v Srnjaku pri Ledini; Peternel Franc, posestnik v Črnem vrhu nad Polhovim gradcem; Hafner Matevž, posestnik v Žabnici; Burger Matija ml., posestnik in gostilničar v Postojini; Hočvar Jože, posestnik v Zgor. Hrušici št. 13; Hafner Anton, posestnik na Visokem pri Škofji Loki; Verbič Vide, posestnik v Pokojnici št. 1; Bevec Matevž, fužinski uradnik na Boh. Bistrici.

INSERATE

sprejema „Kmetovalci“ po ceni, zaznamovani na prvi strani. V „Kmetovalcu“ priobčeni inserati imajo najboljši uspeh, kajti list je razširjen posebno po deželi, zlasti pa v premožnejših kmečkih krogih. Zelo priporočljiv je „Kmetovalci“ za objavljenja pri nakupu ali prodaji gospodarskih pridelkov, izdelkov ali potrebnin.

RAZGLAS

gospodarjem, ki želijo semena ruskega lanu.

Družba kmetijska kranjska bode prihodnjo spomlad zopet v stanu, gospodarjem našim pravo seme ruskega (rigajskega) lanu iz državne podpore po nižji ceni dati, kakor je drugod na prodaj. Da pa odbor ve, koliko naj naroči semena, zato vabi gospodarje, kateri želijo tega lanu, ki v vsem prekosi naš domači in vsak drug lan naj se kmalu, zadnji čas pa

do Svečnice,

oglaso pismeno ali ustno, v pisarni kmetijske družbe, da odbor zve, koliko naj lanu naroči. (82—2)

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V pisarni c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani

(Salendrove ulice št. 5)

dobiti je sledeče slovenske kmetijske knjige:

- Dr. J. Bleiweis: **Nauk o umni živinoreji.** Cena 80 kr.
 „ „ „ **Nauk, kako zdrava in bolna kopita podkovati in kopitne bolezni ozdravljati.** Cena 50 kr.
 „ „ „ **Nauk klavno živino in meso ogledovati.** Cena 20 kr.
 Gustav Pire: **Mlekarstvo.** Cena 10 kr.
 L. Porenta: **Novi kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.** Cena 10 kr.
 Adolf Trientl: **Stelja in gnoj.** Cena 10 kr.
 W. Schleicher: **Živali kmetijstvu in gozdarstvu koristne.** Cena 10 kr.
 M. Rant: **Opis najnavadnejih, sadjereji škodljivih mrčesov.** Cena 10 kr.
 Dr. Simon Strupi: **Živinozdravništvo.** Cena 1 gld. 80 kr.

 Naročene knjige pošilja kmetijska družba po poštnem povzetju, kedor pa dekar naprej pošlje doda naj tudi znesek za pošto

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Geiger

**I. štajerska drevnina za sadno drevje in vrtnice
v Gradci.**

(Ta drevnina pripoznana je kot ena največjih in najbolj vredjenih v Avstriji.)

Priporočamo veliko in izberno zalogo:

Vrtno, visokodebelnatih in pritličnih; **sadnega drevja**, visokodebelnatega in pritličnega ter piramide, špalirje, kordone in enoletne požlahnitve; **divjakov in podlag za pritlikovce**; **jagodnega sadja**; **lepotilnega drevja in grmovja, drevja** (10—24) **za drevorede itd.****Razpošiljatev** pravilno imenovanih **cepičev** vsih vrst sadja.☛ **Cenike je dobiti zastonj in franko.** ☛**Gg. šolskim predstojnikom in učiteljem**

priporoča (41—13)

Andrej Druškovič

trgovina z železnino in orodjem

na Mestnem trgu št. 10.

vsa vrtnarska orodja, kakor tudi orodja za sadjarejo in obdelovanje sadnih dreves, in sicer: drevesna strgulja, škarje za gosenice, ročna lopatica, drevesna žaga, sadni trgač, drevesne škarje cepilnik, cepilnik za mladice, cepilni nož, vrtnarski nož in drevesna ščetka. Orodja so vsa na lepo popleskani leseni plošči urejena in po prav nizki ceni.

**Najfinejšo ajdovo moko po 15 gold.
srednjofino ajdovo moko po 11 gold.**

Metrški cent z vrečo vred prodaja (78—3)

mlin v logu (Aumühle) pri Ptujih. (Štajarsko.)

Semenarska postaja**C. Rambousek-a v Zborowu, pošta Forbes
na Češkem**

ponuja za pomladansko setev semena sledečih jarih žit in krompirja:

Jara žita: Požlahnena menjalna pšenica.

Zborovska menjalna in velikanska rž.

Oregonski, švedski Hudikswall in Bestehorn ječmen.

Zborovski, švedski, Milton, Luher velikanski ligowski,

Welcome in Triumph oves itd.

Krompir: Zgodnji: Zborowski, Oneida, cesarski, Extra, Early Vermont, Early Mayflower, Darling in The May Queen. itd.**Pozni:** Biser, Anderssen Hertha, Aurora, Magnum bonum, Rambousek, Unikum, Matador itd.☛ **Cenike dobiti je na zahtevanje zastonj.** ☛Ravno tukaj dobiti je jajca od **Endemskih velikanskih gosij**, jajce po 80 kr. od **Pekinskih in Avlesburvških** rae, jajce po 20 kr. (84—1)**10.000**

parov zimskih hlač za moške, ki so bile namenjene za izvoz, ostalo je nazaj, ker so povisali colnino. Jaz sem dobil nalogo te hlače posamezne ali več skupaj prodati po vsaki ceni. Jaz dam tedaj par

zimskih hlač

le za 2 gld.

(t. j. kolikor je delo stalo). Hlače so najboljši nareje po najnovejši dunajski šegi in da nihče ne dvomi, izrečem, da so hlače elegantne, trdne in gorke zimske hlače, katere nazaj vzamem če to ni res. — Ker te hlače hitro kupujejo naj se vsak požuri, kdor jih hoče še dobiti. Kdor naroči, naj naznani dolgost med korakom. — Pošilja se le po poštini povzetju. Naslov je: (77—3)

M. Apfel, na Dunaji, I. Fleischmarkt 8/61.**C. kr. konces.** **parobrod. društvo****„CUNARD LINE“**sprejema **blago** in **popotnike** za severno in južno Ameriko. (81—2)**Razjasnila daje****„Cunrad Line“ v Trstu,**
v ulici Valdirivo št. 28.**Živinski prah,**

katerega izdeljuje

**Piccolijeva lekarna „pri Angelu“ na Dunajski
cesti v Ljubljani.**

Izvrsten najboljši pripomoček proti vsem boleznim pri konjih, kravah in volih. Kdor jih hoče ohraniti zdrave in jih obvarovati vsake nalezljive bolezni, naj dá konju, kravi, ki molže, itd. vsaki dan 2 žlici tega prahu. Ako je pa ži al uže bolna, naj ji dá vsaki dan 2—3krat po eno polno pest. Ako je to še premalo in je treba večjega učinka, kakor na

pr. pri vnetici črev, koliki, itd. naj dá živali večjo ali podvojno mero na vsako 1—2 uro. Živalim, zbolelim zaradi nečiste krvi, naj se dá 3krat na dan po 2 žlici.

Za drobnico, kakor teleta, prešiče, ovce itd. zadostuje, da ostane zdrava, 2krat na dan po pol žlice; kot zdravilo zoper gori omenjene bolezni naj se pa daje tretji del tega, kakor večji živini. Najbolje je, ako se pomeša živinski prah z otrobi, ali se daje na kruhu; če to ni mogoče, se mora z vodo pomešati in na kak način živali vlivati.

En paket velja 25 kr. (19—20)

Za p. n. poljedelce!

S tem naznanjamo interesovanim krogom, da, kakor vsako leto, tudi za leto 1889. takoj prevzamemo katerokoli množino

sladorne pese

po 90 kr. 100 kilo pripeljane do naše tovarne, in sicer proti gotovemu plačilu.

Vabimo p. n. gospode kmetovalce, da pridelujejo to znatno kulturno rastlino in naznanjamo, da jim **zastonj** preskrbimo potrebno **seme** izvrstne in skušene vrste.

Želimo skoro dotičnih oglasil v naši tovarniški pisarni. Tudi imamo zastonj in franko na razpolago navod, v slovenščini in nemščini, kako se prideluje sladorna pesa. (83-1)

Ljubljana, 31. decembra 1888.

Avg. Tschinkl-a sinovi.

Radgonska kislá voda

(Radkersburger Sauerbrunn)

Štefanije studenec.

➡ **Najčistejši alkalični kislec** ➡

Lastnina J. DELLER-JA v Radgoni.

Glavna zaloga in prodajalnica za Kranjsko izročena je edino le agenturni in komisijski trgovini

J. LININGER-JA

Rimska cesta št. 9 v Ljubljani

(44-15)

kjer se sprejemajo vsa naročila.

Enotna cena je, ako se kupi 100 bokalskih steklenic v zabojih po 25 steklenic 16 glđ. in 100 steklenic po pol bokala v zabojih po 50 steklenic 11 glđ franko zaboj v Ljubljani. Manjše število steklenic se ne more naročiti, pač pa se dopošlje, ako kdo želi, kislec za poskušnjo.

Štefanije studenec je oglene kisline in ogleno-kislega natrona najbolj bogata mineralna voda. je čisto alkaličen studenec in je vsled svojih izvanredno dijetličnih in zdravijskih lastnosti najizvrstnejši kislec. Z vinom pomešan je **Štefanije studenec** jako prijetna, hladilna in poživljajoča pijača in se posebno zaradi tega priporoča, ker tudi najkislejše vino spremeni v prijetno, ljubko in sladko-okusno pijačo. To se izvrši po posebni ugodni sestavi vode **Štefanije studenca**, po kateri se vinska kislina nevtralizira, to je uniči. S sladkorjem, limonami (citronami) ali raznim sadnim sokom zmešana je voda **Štefanije studenca** prav šampanjcu podobna. Vsled velike množine proste oglene kisline in dvojno oglenih kisljih soli, posebno pa dvojno ogleno-kislega natrona je **Štefanije studenec** najboljša namizna pijača, katera se z vso pravico uvrščuje mej najboljše kislice cele Evrope.

Štefanijski studenec ima kot zdravilo najboljši vspeli pri katarjih želodca in črev, pri pomanjkanji teka, pri teškočah prebavljenega, pri zaprtji vode vsled prehlajenja, pri zlati žili. pri jetrih, vrančnih in žolčnih boleznih, pri bledici, popustni mrzlici in pri družih živčnih afekcijah.

➡ Dobi se **ŠTEFANIJSKI STUDENEC** v znanih specerijskih prodajalnicah v Ljubljani in na deželi. ➡

Želodčeva esenca lekarja Piccoli-ja v Ljubljani

Sprejmite izraz moje najiskrenejše zahvale za Vašo **esenco**, katera me je rešila bolezní, koja me je spravila skoraj na kraj groba. Strašne bolečine sem trpel v želodec brez vsakega npa na olajšitev. Vedno hujšej bolezni pridruži se še zlatenica. Ali jaz in mnogo mojih tovarišev dobilo je zopet popolno zdravje, in to le po Vasej nedosegljivej „**Piccolijevi esenci**“, za kojoj smo Vam dosti hvaležni.

Josip Tomažič,
c. kr. orožniški vodnik v Pulji.

Izdelovatelj pošilja

esenco za želodec

v zabojčkih po 12 steklenic za 1 gld. 36 kr., poštne stroške trpé p. t. naročniki.

Posamezne steklenice dobijo se pa razven pri izdelovatelju **lekarju PICCOLI-ju „pri Angelu“ v Ljubljani** po 10 kr., tudi še pri **lekarju RIZZIOLI-ju v Rudolfovem** in skoraj po vseh lekarnah na Primorskem, Tirolskem, Koroškem, Stajarskem in v Dalmaciji in sicer po 15 kr. steklenica. (39—16b)

➔ Sadjarji! ➔

Vsled znižanja vožnih tarifov južne železnice za sveže sadje, pogajam se z večjo firmo radi kupčije več vagonov po plemenih odbranih

zimskih namiznih jabolk

in Vas uljudno vabim, da mi proučite z uzorci blagovoljno v kratkem določite.

(78—3)

V. H. Rohrmann, Ljubljana.

Nik. Hoffmann,

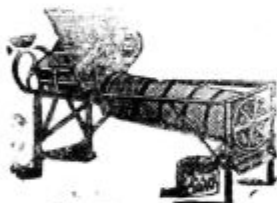
tovarnar kirurških instrumentov, ume-
talni, ter orožni kovač in nožar

v Ljubljani, na Mestnem trgu št. 12,

prilpeta bogato zalogo svojo raznovrstnega v a ogovo stroko spadajočega blaga. Vsa zaloga obstoji iz lastnih izdelkov in se za vsako prodano reč jamči, da je dobra in iz najčljšega blaga narejena.

Zlasti so v zalogi najboljši noži za vrtnarje in vinogradarje, kakor sploh nožarsko in fino kovaško orodje za kmetovalce, vrtnarje, vinogradarje, gozdarje itd.

Reči, ki niso v zalogi, se po naročilu precej in v najboljši kakovosti narede. (20—21)

Založba tovarne

pri

Franju Detter-ju v Ljubljani

na starem trgu št. 1. nasproti železnemu mostu (v lastni hiši.)

Tu se dobivajo najbolj različni kmetijski in drugi stroji in orodja n. pr. mlatilni stroji na vlačilo (Göpel) in na roko slamorezni, šivalni, potem stroji, s katerimi se žito čisti in odbira, dalje malni, ki snažijo, žito trejo (šrotajo) in sadje mečkajo, potem otrgači za koruzo robkati in grozdje obirati, za vino in sadje, smrki (pumpe), dalje tudi smrki za gnojnico; stroji s katerimi se repa in korenje drobi, preproste in dvojne pluge, blagajnice, varne pred tatom in ognjem, stroje za žehtanje in ožemanje po Strakosch in Bonerjevemu načinu i. t. d.

Kmetovalci, ki ne morejo precej plačati nakupno vsoto za prekoristne stroje i. t. d., morejo plačati tudi pozneje, na pr. o Vseh svetih, o Božiči i. t. d. (46—15)

Jaz se tedaj priporočam za prav obilno nakupovanje, svarim pa ob enem gg. gospodarje, da se varujejo kupiti stroje od potovalcev (agentov), kateri so s svojim nepoštenim postopanjem uže marsikaterega gospodarja spravili v zadrego. —

Praviloma naj nikdo ne kupi reči, katere ni poprej videl, in če to ni mogoče, vsaj ne od ljudi ali od tvrdk, katere nihče ne pozna. Z neprevidnem postopanjem je bil uže osleparjen marsikater dober in pošten kmetovalec.

Moje popetnik **Ivan Grebenc** ima mojo legalizovano, splošno pooblastilo, nanj se morejo kmetovalci popolnomo zanesti in mu dajati naročila za mene. Drugači pa prosim se pismeno in s zaupanjem na me obrniti.

S spoštovanjem

Franc Detter.

